

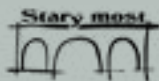
Pohraniční stráž na Šumavě

Zdeněk Šmída

Pohraniční stráž na Šumavě

Zdeněk Šmída

Předmluva

Vážení čtenáři,

závěr druhé světové války přinesl konec německé okupace republiky, kterou záhy ale vystřídala okupace jiná. Tehdejší Československo spadlo do sovětské sféry, což přineslo další neblahé události a naše historie vykročila jiným, ale stále špatným směrem. Hranice mezi Čechy, Bavorskem a Rakouskem se stala hranicí nejen mezi státy, ale i mezi dvěma naprosto odlišnými světy. Komunistická vláda podle moskevských pokynů zavedla na hranici zcela nový režim, do té doby po staletí nemyslitelný. Hranice byla přísně střežena, zadrátována a na druhou stranu bylo nemožné se dostat bez souhlasu úřadů. I přesto se lidé pokoušeli proniknout do svobodného světa. Postupem času to bylo ale stále nemožnější a nebezpečnější. Hranici hlídali příslušníci Pohraniční stráže a jejich střety s „narušiteli“ přinášely často neštěstí a smrt. Podle posledních poznatků badatelů zahynulo při pokusu o přechod státní hranice v letech 1948–1989 282 lidí. Další byli zraněni či na dlouhá léta uvězněni. Na druhé straně zemřelo 648 pohraničnicků. Nutno dodat, že v přímém boji a přestřelkách jen dvanáct. Důvodem smrti ostatních byly sebevraždy, nehody nebo výbuchy min. Dnešním pohledem všechna úmrtí na hranici byla zcela zbytečná. Ale historie je někdy taková.

Nakladatelství Starý most, květen 2025

Šumava prošla v historii neuvěřitelnou proměnou přírody a také pestrými dějinami života zdejších lidí. Usazování a bytí obyvatel byly vždy vykoupeny tvrdou prací, nástrahami přírody v podobě různých kalamit a v neposlední řadě neklidnými dějinnými obdobími. Celých čtyřicet let ve druhé polovině dvacátého století působila na Šumavě Pohraniční stráž a podpůrná vojska Československé lidové armády. Na tzv. železně oponě probíhala fyzická a elektronická ostraha hranice našimi pohraničníky i západoněmeckými a rakouskými složkami. Fungovala tady také pasová a celní kontrola. Výkon služby československých složek na straně jedné a těch západních na straně druhé byl diametrálně odlišný.

Tato publikace mapuje vývoj Pohraniční stráže na Šumavě a dalších navazujících vojsk a orgánů, co se podílely na střežení hranice na souši, na vodě a ve vzduchu. Pomáhalo jim často místní obyvatelstvo. Dílo zahrnuje seznam šumavských pohraničních jednotek se stručným popisem a obrazovou dokumentací – tato část je určena nejen bývalým pohraničnickům (aby si každý našel svoji rotu), ale i těm, kteří rádi v terénu objevují stopy po lidské činnosti. V každé kapitole čtenář nalezne analýzu vybraných událostí z terénu nebo vyprávění pamětníků.

Můj badatelský zájem o tematiku Pohraniční stráže začal před 15 lety, kdy jsem se dozvěděl o službě svého dědečka u šumavské pohraniční jednotky v padesátých letech 20. století. Od té doby jsem začal sbírat materiály. A jelikož tato kniha je de facto z velké části utříděnou kompilací archivních dokumentů a pamětí, považuji za nezbytné je v obecné rovině uvést. Patří sem fondy Archivu bezpečnostních složek, metodická literatura a služební předpisy o Pohraniční stráži, tehdejší periodický tisk, kroniky pohraničních útvarů a v neposlední řadě vzpomínky pamětníků. Měl jsem možnost si mnohé věci ověřit a konfrontovat přímo v terénu – zejména pak relikty bývalých pohraničních rot a průseky po ženíjných zátarasech.

Zdeněk Šmída, květen 2025

Pohraniční stráž na Šumavě

Text © Zdeněk Šmída

Fotografie © Zdeněk Šmída a další soukromé sbírky

Horní fotografie na obálce © ČTK / Jiří Karas

Vydavatel: Starý most s.r.o., Plzeň

www.starymost.cz, www.facebook.com/www.starymost.cz

Vydání první, 2025

DTP: Marie Šlehoferová

Tisk: TISK CENTRUM s.r.o.

ISBN: 978-80-7640-062-7

Obsah

1/ POVÁLEČNÁ LÉTA A BEZPEČNOSTNÍ SLOŽKY V ŠUMAVSKÉM POHRANIČÍ	5	5/ PREZENTACE POHRANIČNÍ STRÁŽE NA VEŘEJNOSTI A SOUČINNOST S OBYVATELSTVEM	149
Bezpečnostní situace po válce	6	Místní obyvatelstvo a jeho zpravodajská činnost	150
Pohraniční stráž Sboru národní bezpečnosti	8	Spolupráce s místním obyvatelstvem, soutěže a patronáty	152
Příprava vojenské koncepce střežení hranice	10	Den Pohraniční stráže	160
Střípky příhod z terénu	10	Pohraniční stráž a tisk	163
Mrtvá schránka	13	Pohraniční stráž a literatura	171
		Pohraniční stráž a film	172
2/ VOJSKOVÉ STŘEŽENÍ ŠUMAVSKÉ HRANICE V LETECH 1951–1965	15	6/ ROZBOR DVOU UDÁLOSTÍ Z TERÉNU	177
Budování pohraničních útvarů u hranic	16	Jan Pokusa	178
Zaujetí nové sestavy a organizační změny	23	Václav Horváth	181
Zakázané a hraniční pásmo	27		
Ženinětechnické zabezpečení	32	7/ PROTIVZDUŠNÁ OBRANA ŠUMAVSKÉ HRANICE	189
Organizace a taktika ochrany státních hranic	41	Organizace a taktika protivzdušné obrany	190
Vyprávění pamětníků	47	Vidové hlásky u státních hranic	192
Střípky příhod z terénu	53	Úloha Pohraniční stráže	195
		Vrtulník na Lipně	196
		Stanoviště elektronické války na Poledníku	199
3/ VOJSKOVÉ STŘEŽENÍ ŠUMAVSKÉ HRANICE V LETECH 1966–1990	59	8/ OSTATNÍ ORGÁNY NA ŠUMAVSKÉ HRANICI ..	203
Sestava a organizační změny	60	Hraniční agenda a práce na státních hranicích	204
Hraniční pásmo a ženinětechnické zabezpečení	61	Orgány západoněmecké ostrahy hranic	208
Bojová pohotovost Pohraniční stráže při obraně území	70	Orgány rakouské ostrahy hranic	211
Služba u Pohraniční stráže	72	Pohyb Němců a Rakušanů na státní hranici	213
Organizace a taktika ochrany státních hranic	78		
Vojsková ochrana hraničních přechodů a pokusy násilného přejezdu	79	Prameny a literatura	216
Vojenský újezd Dobrá Voda	86	Obrazové zdroje	218
Vyprávění pamětníků	88	Z osobního archivu dědečka autora knihy	219
Střípky příhod z terénu	93		
4/ SEZNAM ÚTVARŮ POHRANIČNÍ STRÁŽE NA ŠUMAVĚ	101		
Brigády a prapory Pohraniční stráže	102		
Roty Pohraniční stráže	105		

1/ POVÁLEČNÁ LÉTA A BEZPEČNOSTNÍ SLOŽKY V ŠUMAVSKÉM POHRANIČÍ

Tablo pohraničního útvaru SNB Hamry z roku 1947, pozorností neunikne německý záškodník

Sestava a organizační změny

K 1. lednu 1966 přešla Pohraniční stráž z působnosti Ministerstva vnitra do podřízenosti Ministerstva národní obrany. Změna byla součástí celkových úprav režimu na státní hranici se Spolkovou republikou Německo a Rakouskem. Na základě provedených analýz byl přijat závěr, že se snížil počet zadržených narušitelů a změnil se důvod k narušování státních hranic. Vzhledem k postupnému uvolňování možnosti vycestování ze země a klesajícím snahám o nelegální překročení hranic nebyl kladen takový důraz na jejich střežení. Politické důvody k opuštění republiky postupně ustupovaly a naopak převládaly důvody kriminální povahy. Prvořadou se stala bojová pohotovost, příprava sil k vedení boje, součinnost s jednotkami a útvary Československé lidové armády při obraně území. Soustředění ozbrojených sil k užší spolupráci při zajišťování bojové pohotovosti mohlo snad odstranit dlouhodobý problém plnění úkolů kladených na československou armádu velením Varšavské smlouvy. Ochrana státních hranic ustupovala do pozadí, i když podstatné změny nenastaly. Pohraniční stráž se stala zvláštní vojenskou složkou na hranicích a postupně ztrácela bezpečnostní charakter. Došlo k reorganizaci brigád, zrušily se pohraniční prapory, čímž došlo ke dvoustupňovému řízení: velitelství brigády – pohraniční rota. V rámci změn také došlo k 20. únoru 1966 ke zrušení některých prvosledových jednotek. Na Šumavě jimi byly: Jezero Laka (Plesné jezero), Nad Prášílským jezerem (Poledník), Švele, Prameny Vltavy, Stoka a Koranda. K uvedenému datu vznikla rota Kvilda jako náhrada za rotu Prameny Vltavy. Převod Pohraniční stráže do armádních struktur provázela redukce početních stavů, protože část pohraničnicků přešla k útvarům ČSLA. Úbytek byl vykompenzován převelením pohraničnicků ze zrušených brigád a jednotek střežících do jara 1966 hranici s Německou demokratickou republikou a dále pohraničnicků, kteří přišli ze zrušených rot a pohraničních praporů.

Dislokace pohraničních útvarů na Šumavě k roku 1966

brigáda Domažlice

17. rota Svatá Kateřina, 18. rota Zadní Chalupy, 19. rota Pod Ostrým (Hamry)

brigáda Sušice

1. rota Černé jezero, 2. rota Svaroh (Svarožná), 3. rota Debrník, 4. rota Polom, 5. rota Prášily, 6. rota Javoří Pila, 7. rota Březník, 8. rota Kvilda, 9. rota Knížecí Pláně, 10. rota Žďárek, 11. rota Dolní Silnice, 12. rota České Žleby, 13. rota Nové Údolí, 14. rota Plesné jezero, 15. rota Nová Pec (Klápa), 16. rota Zvonková

brigáda České Budějovice

1. rota Kyselov, 2. rota Pasečná, 3. rota Spáleníště

Funkcionáři Pohraniční stráže zpětně hodnotili přechod pod armádní strukturu jako chybný. Ukázalo se, že jednotky PS a ČSLA nejsou zcela kompatibilní – ve vzdělání a kvalifikaci, při cvičení i celkové součinnosti. Po okupaci v srpnu 1968 byla na našem území rozmístěna sovětská vojska a tím se posílila role ČSLA při plnění operačních úkolů. Tyto a další argumenty (například nižší počty zadržených narušitelů na hranicích) byly důvodem pro návrat Pohraniční stráže pod křídla Federálního ministerstva vnitra, což se stalo 1. ledna 1972. O rok později, k 15. červnu 1973, byla v rámci Federálního ministerstva vnitra namísto velitelství Pohraniční stráže vytvořena Hlavní správa Pohraniční stráže a ochrany státních hranic, která podle jednotného systému nadále organizovala ostrahu československých hranic se sousedními státy. Do struktury pohraničních brigád se jako mezičlánek velení vrátil pohraniční prapor. Šumavu pokrývalo pět praporů: 3. prapor Nýrsko (roty Svatá Kateřina – Pod Ostrým), 1. prapor Železná Ruda (roty Černé jezero – Prášily), 2. prapor

Kvilda (roty Javoří Pila – Žďárek), 3. prapor Volary (roty Dolní Silnice – Zvonková) a 1. prapor Lipno (roty Kyselov–Spáleníště). Poslední velká organizační změna proběhla k 1. listopadu 1978. Byly zrušeny jednotky Zadní Chalupy, Březník a Plesné jezero. Prapor Lipno s rotami byl od českobudějovické brigády začleněn do podřízenosti sušické brigády a zároveň se zrušil prapor ve Kvildě.

Období od druhé poloviny sedmdesátých let až do první poloviny osmdesátých let bylo charakteristické výstavbou nových kasárenských objektů (tzv. horských hotelů) Pohraniční stráže, které se budovaly zpravidla na okrajích pohraničních obcí. Na Šumavě modernizace se stěhováním do nových kasáren proběhla u jednotek Pod Ostrým (Hamry), Debrník, Knížecí Pláně, České Žleby, Nové Údolí a Zvonková. Kasárenský objekt pro rotu Knížecí Pláně byl zbudován na okraji Borových Lad (užíván od roku 1984), u roty Nové Údolí proběhla výstavba na okraji Stožce (užíván od roku 1982). Obě jednotky byly nově pojmenovány podle obcí. Ostatní kasárenské objekty u výše zmíněných útvarů byly postaveny poblíž původní zástavby jednotek a jejich název se nezměnil.

Dislokace pohraničních útvarů na Šumavě k rokům 1984–1989

brigáda Domažlice

3. prapor Nýrsko

17. rota Svatá Kateřina, 18. rota Pod Ostrým (Hamry)

brigáda Sušice

1. prapor Železná Ruda

1. rota Černé jezero, 2. rota Svaroh (Svarožná), 3. rota Debrník, 4. rota Polom, 5. rota Prášily, 6. rota Javoří Pila

2. prapor Volary

7. rota Kvilda, 8. rota Borová Lada, 9. rota Žďárek, 10. rota Dolní Silnice, 11. rota České Žleby, 12. rota Stožec, 13. rota Nová Pec (Klápa)

3. prapor Lipno

14. rota Zvonková, 15. rota Kyselov, 16. rota Pasečná, 17. rota Spáleníště

Události po 17. listopadu 1989 znamenaly pro Pohraniční stráž a ostrahu státních hranic rychlý spád. Od února do května 1990 probíhala na Šumavě likvidace drátěného zátarasu, do října téhož roku byly odstraněny ostatní ženijnětechnické prostředky včetně pozorovatelů. V letech 1990–1991 se likvidovala organizační struktura Pohraniční stráže, proběhla její transformace na poloprofesionální sbor Pohraniční policie. V sestavě Pohraniční stráže se postupně snížily počty příslušníků. Další pohraničníci nastoupili k nově vytvořeným stanicím Pohraniční policie v místech bývalých pohraničních rot, které zaujaly sestavu jako tzv. oddělení ochrany státních hranic. 10. července 1991 byl schválen a 27. srpna 1991 vstoupil v platnost zákon o Federálním policejním sboru, kterému byla svěřena ochrana státních hranic. V jeho organizační struktuře působila Služba cizinecké a pohraniční policie. Předpis zrušil zákon o ochraně státních hranic z roku 1951. Tím skončilo čtyřicetileté období Pohraniční stráže, i když poslední vojáci základní služby odešli od jednotek až v roce 1992. Z pohraničnicků z povolání se stali policisté a složili novou přísahu. Od vzniku samostatné České republiky v roce 1993 převzala ochranu hranic Policie České republiky.

Hraniční pásmo a ženijnětechnické zabezpečení

Režim v hraničním pásmu se řídil statutem hraničního pásma z roku 1964. I nadále mělo hraniční pásmo hloubku 1–3 km od státní hranice a navazovalo na něj pásmo přístupů, které sahlo do hloubky pohraničních okresů. Hranice pásma byla označena v terénu výstražnými tabulkami v takovém počtu, aby průběh hranice byl zřetelný. A to včetně všech veřejných cest (silnice, polní

PLEŠNÉ JEZERO

stará rota Plešné jezero

umístění: na hrázi Plešného jezera

nadmořská výška: 1 088 m n. m., GPS: 48.7776214N, 13.8682336E

vznik: 1951, zánik: druhá polovina padesátých let

dislokace k roku 1951: 15. rota 3. praporu Stožec 10. volarské brigády PS

hlavní objekt: původně turistická chata a UBA, po zániku demolice, v současnosti srovnáno se zemí

poznámka: v roce 1952 zčásti vyhořela původní turistická chata

nová rota Plešné jezero

umístění, nadmořská výška a GPS: tamtéž

vznik: druhá polovina padesátých let, zánik: 1978

dislokace k roku 1966: 14. rota 7. sušické brigády PS

hlavní objekt: zděná patrová budova, po zániku demolice, v současnosti srovnáno se zemí

Rota Plešné jezero v sedmdesátých letech

Stará rota na leteckém snímku z roku 1952

PLANINA

umístění: u zátáčky cesty Chornice s protékajícím Novopeckým potokem

nadmořská výška: 985 m n. m., GPS: 48.7628728N, 13.9082094E

vznik: 1951, zánik: 1963

dislokace k roku 1951: 16. rota 4. praporu Horní Planá 10. volarské brigády PS

hlavní objekt: dva UBA, po zániku demolice, v současnosti rozvaliny

Rota Planina v roce 1960

SMRČINA

umístění: u turistického ukazatele Pod Smrčinou

nadmořská výška: 1 169 m n. m., GPS: 48.7383047N, 13.9334892E

vznik: 1951, zánik: 1962

dislokace k roku 1951: 17. rota 4. praporu Horní Planá 10. volarské brigády PS

hlavní objekt: dva UBA, po zániku demolice, v současnosti rozvaliny

Rota Smrčina na leteckém snímku z roku 1962

Počátky pionýrské činnosti s pohraniční tematikou nalézáme na Šumavě – už v roce 1955 vznikly pionýrské oddíly Pohraniční stráže v Nýrsku, Čachrově, Železném Rudě a Srní.

V roce 1959 bylo založeno u některých pohraničních brigád v souvislosti se zvyšováním počtu pomocníků Pohraniční stráže a aktivizace práce mezi místním obyvatelstvem hnutí Pohraničnická obec. Šlo o iniciativu vzniklou spontánně a nejednotně se rozvíjející. Vznikla pravděpodobně zezdola a velení Pohraniční stráže s ní nepočítalo. Po vyhodnocení dostupných údajů o hnutí se však rozhodlo plně tento nový fenomén podpořit. Velitelé pohraničních brigád po předchozích konzultacích s okresními výbory KSČ a dalšími společenskými organizacemi mohli udělovat titul Pohraničnická obec (město). Získání titulu se odvíjelo od komplexní spolupráce jednotek Pohraniční stráže s místním obyvatelstvem. O atraktivnější titul Vzorná pohraničnická obec (město) se celostátně soutěžilo, byla na něj vázána kritéria, jako například určitý podíl na ochraně hranic místním obyvatelstvem, a udělovala ho Hlavní správa Pohraniční stráže a ochrany státních hranic. S vyhlášením pohraničnické obce za vzornou se pojila úprava cedulí u vjezdu do obce. Jako první na Šumavě byla jmenována v roce 1960 pohraničnická obec Prášily, postupně se přidávaly další obce a města. Vzorné tituly byly uděleny v roce 1981 Železnému Rudě, Borovému Ladu a Černé v Pošumaví. V roce 1982 získala vzorný titul Kvilda.

Vzorná pohraniční obec Kvilda

Spolupráce s místním obyvatelstvem, soutěže a patronáty

Druhou neméně důležitou kategorií spolupráce mezi místním obyvatelstvem a Pohraniční stráží byla družba v oblasti kultury a práce. Na rozdíl od zpravodajské činnosti, která byla konána iniciativním a aktivním obyvatelstvem ve prospěch Pohraniční stráže, tady to bylo přesně naopak. Vojsko místním lidem oplácelo jejich aktivní zájem na ochraně hranic a upevňovalo si tak jejich důvěru. Na vrcholu pyramidy stála kooperace politické spolupráce přes místní civilní organizace KSČ a Československého, později Socialistického svazu mládeže s organizacemi KSČ a ČSM/SSM u jednotek Pohraniční stráže. Někteří funkcionáři jednotek působili rovněž jako členové místních národních výborů.

Družba na poli kultury se zajišťovala především útvarovými skupinami ČSM/SSM. Při jednotkách Pohraniční stráže (od rot přes prapory až po brigádu) působily divadelní a hudební soubory, které prezentovaly své umění na akcích ČSM/SSM, vystoupeních pro školy, pro členy zemědělských družstev, příslušníky Lidových milicí, patronátní podniky nebo jiné armádní jednotky. Organizovalo se

promítání filmů v útvarových kinech. Například kronika roty České Žleby na přelomu padesátých a šedesátých let uvádí: „Život v Českých Žlebach byl značně živý. Místní občané hráli divadlo a pomáhali jim tři naši příslušníci. Byly též pořádány veselé zábavy, někdy končily ručně. Účinkovala při nich i naše hudba ve složení harmonika, vozembouch, trubka a kytara. Náš estrádní kroužek svým programem obveseloval nejen nás, ale i pohraničnický na sousedních rotách, také občany v Českých Žlebach, Strážném, Dobré, Perneku, tak i Stožce.“ I pražské ústředí se zapojovalo do družby na Šumavě, například časopis Československá armáda dne 11. srpna 1956 napsal: „Počasí bylo sice uplakané, ale to nemohlo pokazit dobrou náladu zpěváků, hudebníků a tanečníků Uměleckého souboru ministerstva vnitra, když odjížděli na týdenní zájezd k jednotkám Pohraniční stráže. Zájezdy souboru na hranice mají už svoji tradici. Od Vánoc roku 1952 navštěvují estrádní skupiny pravidelně dvakrát v roce pohraničnický přímo v jejich útvoarech. Více než tři sta vystoupení, která skupiny USMV uskutečnily, představují již velmi znatelnou položku v obohacení kulturního života pohraničních útvarů i obyvatelstva krajů. Zájem o každé vystoupení je o tom nejlepším svědectvím. Tak například poslední vystoupení v šumavské vesničce Prášilech se muselo opakovat pro ty, kdo se poprvé do přeplněného sálu nevešli. Na místo vystoupení není vždycky snadné se dostat. Před poezií lesních cest autobus někdy kapituluje a tu nezbyvá než si hodit harmoniku přes rameno, vzít na záda basu a po způsobu starých českých muzikantů se dál pustit pěšky.“

Návštěva Uměleckého souboru Ministerstva vnitra u roty Březník v roce 1956 a další kulturní vystoupení jiného souboru na témže místě v roce 1961

příznivější dopad. U trestného činu vraždy a zběhnutí do ciziny jím byl trestní kodex z roku 1961, u trestného činu služby v cizím vojsku naopak trestní kodex z roku 1950. Vladislav Řanda se potom odvolal prostřednictvím svého advokáta k Nejvyššímu soudu ČSSR. Vojenské kolegium této instance nad případem zasedalo 15. ledna 1980 v Praze. Senát soudu odvolání zamítl jako nedůvodné. Neuznal jeho argumentaci, že nešlo o vraždu, nýbrž pouze o nedbalostní trestný čin ublížení na zdraví, neboť „poručík Horváth nechtěl zastřelit, ale jen odstranit od dalšího pronásledování“. Odsouzenec si odpykal dvě třetiny trestu a po rozhodnutí ministra národní obrany ČSSR Milána Václavíka ze dne 12. září 1988 byl propuštěn. Po propuštění z výkonu trestu byl Řanda vyhoštěn a vrátil se do USA, kde roku 2002 podlehl rakovině. Je pohřben v New Jersey. V roce 1990 byl jeho trest vyhoštění amnestován prezidentem Václavem Havlem.

Poručík Václava Horvátha připomíná jeho hrob v rodném Litovli a pamětní deska umístěná u hájenky na Březníku. Tato deska zdobila areál pohraniční roty Březník a po jejím zrušení v roce 1978 se přemístila na jednotku Javoří Pila. Po roce 1989 byla uschována na Modravě a v roce 2011 se pomník vrátil takřka na původní místo. Podobných míst s pomníky padlých příslušníků Sboru národní bezpečnosti a Pohraniční stráže je v šumavském pohraničí více.

Portrétové foto poručíka Václava Horvátha

Zápis události v kronice rot (fotografie poručíka později zmizela)

Zbraň pachatele se do Československa nevrátila, a tak pro balistickou expertizu posloužil zapůjčený stejný typ pušky vz. 52/57

Diplom k Memoriálu poručíka Václava Horvátha

Václav Horváth a jeho pamětní deska na Březníku

roty Dolní Silnice popisuje událost z roku 1966: „25. května v nočních hodinách bylo psí počasí. V tu noc střežila stanoviště Stará Řása pohraniční hlídka. I ve špatném počasí slyšeli, jak od hraničního kamene 1/4 směrem na Lenoru přeletělo letadlo. Jejich včasné hlášení znamenalo, že narušitel vzdušného prostoru a státní hranice byl dopaden. Letadlo totiž nebylo zjištěno ani jednou hláskou protivzdušné obrany a bylo zaměřeno až po hlášení naší hlídky letištěm v Českých Budějovicích.“

Zvláštní zážitek na celý život. Tak by se dal shrnout tento pohled, který se naskytl některým pohraničnickům, když se znenadání před nimi u státní hranice vynořil americký vrtulník v plné zbrani. Za kníplem seděl pilot a díval se jim do očí.

Vrtulník na Lipně

V letech 1974–1975 se na Šumavě u rakouské hranice odehrála bezprecedentní událost. V komunistické NDR žil prominentní advokát Heinz Heidrich, který od roku 1972 sjednával mezi vládami NDR a NSR politickým vězňům povolení k vycestování do NSR. Byl to výnosný obchod, protože vláda NSR platila za každou převedenou osobu velké peníze. V únoru 1973 ale Heidrichovi idyllické časy skončily, protože v komunistickém Německu upadl v nemilost. Snad proto, že při „prodeji“ měl preferovat spíše kriminální osoby nežli politické vězně. Vyloučení z advokátní komory a tamní mstivý režim ho přiměly k úprku do NSR. Přepřel Labe se svou dobrou známou a její dcerou v červenci 1973. Usadil se v Mnichově a hodlal pokračovat v přepravě občanů NDR na západ. Snažil se získat pilotní průkaz na vrtulník, ale to se mu nepodařilo. Zato se spřátelil s Američanem dobrodružné povahy, který v bavorských Alpách působil jako letecký záchranář. Pilot vrtulníku Barry Meeker měl za sebou válečné operace ve Vietnamu a tehdy přijal lukrativní a zároveň hazardní nabídku Heinze Heidricha, který chtěl využít jeho schopností k přepravě lidí. Vymyslel plán, jak přes železnou oponu uprchlíky dostat. Měl se uskutečnit neohlášený přízemní let vrtulníkem tak, aby nebyl viditelný radiolokační technikou protivzdušné obrany. Stroj by doletěl na smluvené místo v československém pohraničí, kde by naložil čekající uprchlíky a následně by se vrátil zpět za čáru. Nakonec se vybralo místo u lipenské přehrady v prostoru Dolní Vltavice – pilot Barry Meeker se podle propočtů na československém území měl zdržet maximálně 10–15 minut, než případně dorazí nejbližší stíhací letectvo z Českých Budějovic. První přelet se uskutečnil 17. srpna 1974 a Barry Meeker společně s advokátem úspěšně dopravili do NSR Heidrichovu manželku a syna. Druhý

přelet proběhl o rok později 15. srpna 1975 a byl také úspěšný, když pilot vyzdvihl čtyři uprchlíky z NDR a dopravil je do NSR. S úspěchem rostla chuť, a tak již o dva dny později se uskutečnil třetí přelet, který se však ukázal jako osudný. V tomto posledním letu měl naložit Thomase B., studenta z východního Berlína, který byl podmíněně odsouzen za nákup ilegálně dovezených gramodesek a zároveň vyloučen ze školy. Jako jediný si musel přelet zaplatit – dr. Heidrich po něm za službu chtěl 20 tisíc západních marek. Dále měli letět rodiče ženy, se kterou advokát předtím přepřelav řeku Labe na útěku za svobodu. Byli to manželé Günther a Helga Neukirchnerovi a jejich čtrnáctiletá dcera Birgit. Ti měli coby jeho dobrý přítel převoz zdarma. Všichni byli instruováni, aby se dopravili vlakem do Prahy, následně autobusem až do Dolní Vltavice, kde měli u silnice vpravo před osadou najít kapličku mezi dvěma velkými stromy a v ovesném poli za ní dne 17. srpna 1975 v pět hodin odpoledne očekávat vrtulník. Pro snazší orientaci pilota měli na sobě mít červené oblečení.

Vrtulník Bell 206 JetRanger u heliportu nemocnice v Traunsteinu. Snímek byl pořízen 18. srpna 1975, tj. následujícího dne po nouzovém přistání Barryho Meekera s uprchlíky.

Skupinka už ten den ráno byla v Dolní Vltavici. Čas do odletu využila nenápadně ke koupání a slunění. Kolem poledne sice zaznamenala vojensky vypadající nákladní automobil, ale jinak se jejich pohledem nic zvláštního nedělo. Před pátou hodinou odpolední se uprchlíci vydali k určenému místu, kde byla ještě v poli znatelná kruhová plocha, vyznačená polámanými obilnými stébly od předchozího přistání vrtulníku 15. srpna. Barry Meeker a jeho společník Tadeusz Kobrzynski odstartovali z letiště Riem u Mnichova zapůjčeným strojem Bell 206 JetRanger a letové kontrole nahlásili lokální let. Krátce po 17. hodině skutečně dorazili na smluvené místo. Státní hranici přeletěli údolím Rakovské zátoky, kde lipenská přehrada zasahuje až ke státní hranici. Pak zahнули doleva a pokračovali po linii přívozu k Dolní Vltavici. Posádka přiletávajícího vrtulníku na smluveném místě v první chvíli nikoho nezahlédla, ale skupinka zakrátko vyběhla z blízkého nízkého lesíka, který dodnes lemuje břeh přehrady. Lze předpokládat, že skupina se tady ukryla, aby nebyla u místa předchozího přistání stroje v otevřeném terénu nápadná. Vzdálenost mezi lesíkem a silnicí s kapličkou Panny Marie s lípami po stranách je 200 metrů. Posádka přiletávajícího vrtulníku